

Projekat finansira EU

Fondacija za razvoj sjevera
Crne Gore

inicijativa za **ZELENU** **EKONOMIJU**

MLADI I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Čovjek je od svog nastanka počeo da eksplorira prirodu za svoje potrebe, koje su nekada davno bile još uvijek skromne. Međutim, godinama i vjekovima potrebe ljudi su raste, razvijao se svijet, razvijala se tehnologija i naučna dostignuća, što je sve dovelo do postepenog narušavanja prirodne ravnoteže i miješanja u cikluse prirode.

Planeta Zemlja se u posljednje vrijeme suočava sa mnogim izazovima. Pored klimatskih promjena, tu su i prekomjerno trošenje resursa i uništavanje ekosistema. Sve je to posljedica privrednog i društvenog razvoja koji nije baziran na principima održivosti.

Danas je nemoguće procijeniti koliko je štete napravljeno raznim građevinama, fabrikama, konstrukcijama...zbog čijeg postojanja i funkcionalnosti nestaju čitavi ekosistemi (rijekе, šume, jezera...). Sada dolazimo u situaciju u kojoj se čovjek ponovo okreće prirodi i u njoj traži rješenja za svoje postupke.

Mladi imaju moć da utiču na postojeće stanje edukacijom i primjenom prihvatljivih i za životnu sredinu najboljih rješenja. Oni su osnovna pokretačka snaga svakog društva. Veoma je važno da se aktivno uključe u priču o zaštiti životne sredine i prirodnih resursa, jer će od toga i oni i njihovi potomci imati najviše koristi. Pored toga, pozitivnim primjerima i dobrom praksom mogu da utiču na svoje prijatelje, roditelje, komšije...

Na mladima svijet ostaje!

ZAŠTO ZELENA EKONOMIJA?

Ekonomija je naučna disciplina koja provčava kako društva upotrebljavaju oskudne resurse da bi proizvela određena dobra i usluge i raspodijelila ih među ljudima. U osnovi ove definicije su dvije ključne zamisli u ekonomiji:

- ✿ Resursi su ograničeni. Bez obzira na to koliko je ekonomija neke zemlje razvijena ona ne proizvodi dovoljno da bi mogla zadovoljiti čak i mali broj želja svih svojih stanovnika.
- ✿ Pošto su želje neograničene, a resursi ograničeni, ekonomija mora pronaći način za najefikasniji mogući način proizvodnje. Efikasnost je, dakle, druga bitna odrednica savremenih ekonomija.

Kao odgovor potrebi za efikasnijom proizvodnjom, kreiran je koncept zelene ekonomije kao jednog od sredstava za postizanje održivog razvoja.

Zelena ekonomija stimuliše razvijanje novih poslovnih opcija koje vode ka smanjenju zagađenja životne sredine i iscrpljivanju resursa tako što se kroz poslovanje vodi računa o smanjenju emisija gasova staklene baštne i nastalog otpada, uključujući čitavo čovječanstvo u zaštitu životne sredine, smanjenju siromaštva i povećanju ekonomskog blagostanja.

U praksi, kada se govori o zelenoj ekonomiji, misli se uglavnom na razvoj „zelenih poslova“ u oblastima kao što su obnovljivi izvori energije, energetska efikasnost i organska poljoprivreda.

Nagli porast interesovanja svijeta za zelenu ekonomiju rezultat je dva faktora:

1. Porasla je svijest ljudi o veličini ekološke krize i kontinuiranom pogoršanju globalnih ekoloških problema, kao i klimatskih promjena.
2. Svjetska ekonomska kriza i talas nezapostenosti, koji je kao posljedica zahvatio i brojne razvijene zemlje zahtijevaju rješenja za oporavak.

Mnoge zemlje, među kojima je i Crna Gora, prepoznale su usvajanje principa zelene ekonomije kao strategiju za budućnost koja dovodi do blagostanja, socijalne jednakosti i smanjenja ekoloških katastrofa. Definisan je veliki broj dokumenata koji se tiču novog koncepta održivog razvoja i Crna Gora je čvrsto opredijeljena da svoj ekonomski razvoj što više zasniva na principima zelene ekonomije.

MITOVI O ZELENOJ EKONOMIJI

MIT: Nije moguće postići održivost i ekonomski napredak bez uništavanja resursa i pritiska na životnu sredinu.
ISTINA: Mnogi zeleni ekonomski sektori pružaju značajne mogućnosti za investicije, rast i radna mjesta, a da primene racionalno troše prirodne resurse i ne zagadjuju životnu sredinu.

MIT: Zelena ekonomija je luksuz za bogate zemlje koje mogu sebi da je priuštite.

ISTINA: Brojni primjeri ozelenjavanja poslovanja postoje kako u zemaljima u razvoju tako i u onim razvijenim, na koje bi se trebalo ugledati i primijeniti ih.

PREDNOSTI I MANE ZELENE EKONOMIJE:

PREDNOSTI:

- ✿ smanjuje emisije ugljen-dioksida (CO₂),
- ✿ smanjuje zagadjenja,
- ✿ koristi prirodne resurse na efikasan način,
- ✿ povećava kvalitet života ljudi,
- ✿ sprječava gubitak biodiverziteta,
- ✿ podržava socijalne jednakosti,
- ✿ obezbjeđuje realan ekonomski rast,
- ✿ teži ka smanjenju siromaštva,
- ✿ teži smanjenju rizika po životnu sredinu,
- ✿ utiče na otklanjanje negativnih ekoloških posljedica i
- ✿ otvara radna mesta.

MANE:

- ✿ Vrijeme koje je potrebno da se uvede novi princip i počne primjenjivati od strane svih aktera je dosta dugo.
- ✿ Pokretanje i stavljanje ideje u stvarnost je komplikovanije nego što izgleda, jer zahtijeva i inovacije u tehnologiji, i mnoge druge promjene: organizacije preduzeća, gradova....
- ✿ „Ozelenjavanje“ podrazumijeva i dodatne troškove, pa se može desiti da dio tehnologije koja je dizajnirana u svrhu čuvanja resursa zahtijeva dodatne investicije. Npr. instaliranje solarnih panela košta dosta novca, ali će dugoročno imati efekta, jer će doći do uštede na mjesecnim računima.

Ovakve promjene podrazumijevaju uključenost svih aktera, kako na globalnom tako i na individualnom nivou.

BITNI DATUMI U NASTANKU ZELENE EKONOMIJE

- ✿ Svjetska konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini - Stockholm 1972 - pomenuta veza između ekonomskog razvoja i zaštite životne.
- ✿ Godine 1983. Generalna skupština Ujedinjenih nacija osnovala je Svjetsku komisiju za životnu sredinu i razvoj. Tada je nastao dokument „Naša zajednička budućnost“ u kome je izložen koncept održivosti sa ekološkim, ekonomskim i socijalnim aspektima.
- ✿ Konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoja održana je u Rio de Žaneiru 1992. Neformalno je nazvana Samit o Zemlji.
- ✿ Svjetski samit o održivom razvoju - Johannesburg 2002. godine.
- ✿ Konferencija Ujedinjenih nacija o održivom razvoju Rio +20 u Brazilu 2012.

PRIMJERI ZELENE EKONOMIJE

U okviru koncepta „zelene ekonomije“ postoji mnogo inicijativa i primjera kojima ne možemo vratiti vrijeme, ali možemo smanjiti tj. ublažiti čovjekov loš uticaj na životnu sredinu.

Jedna od inteligentnih inicijativa koja je nastala je koncept „zelene gradnje“. Koncept zelene gradnje je pristup u očuvanju vode, energije i svih drugih resursa potrebnih za normalan „život“ jedne građevine. Takva građevina takođe mora da pruža ugodnu i opuštenu atmosferu za svoje korisnike i mora se urbano uklapati u lokalni ekosistem u kom se nalazi. Velike građevinske firme vide veliku šansu koju kroz zelenu ekonomiju mogu da usmjeri u svoju korist i da budu društveno odgovorna preduzeća. Kratak opis jedne „zelene“ zgrade podrazumijeva da: efikasno koristi energiju, vodu i druge resurse, štiti zdravlje svojih korisnika i redukuje otpad i zagađenje. Ove zgrade koriste maksimum sunčeve svjetlosti i dobar dio energetskih potreba može se nadomjestiti sunčevom energijom, a sa druge strane vrši se i prikupljanje kišnice u rezervoar odakle se voda dalje koristi za potrebe toaleta i kao tehnička voda. Ovi primjeri ne moraju da važe samo za zelene zgrade, ovo su ideje koje svi stanovnici planete mogu da koriste kao lične inicijative u svrhu zaštite životne sredine. Specijalni sistem za grijanje i hlađenje koji je razvijen po principu konvekcije omogućava da se reguliše razmjena toplote za potrebe zgrade, odnosno da se višak topline zgrade koja se generiše tokom ljeta, skladišti i koristi za grijanje tokom zime.

Ono što je već godinama jedna od glavnih tema vezanih za zaštitu životne sredine, a u našoj zemlji je još nerazvijeno, je reciklaža koja doprinosi zelenoj ekonomiji na brojne načine: smanjuje negativne uticaje iskopavanja sirovina na životnu sredinu i pomaže očuvanju sirovinskih resursa na Zemlji. Zbog toga bi trebalo što vise uticati na razvoj ove oblasti, za našu budućnost i budućnost naše djece.

Ne može se iscrpiti lista ideja i načina na koje se možemo uključiti kao pojedinci i djelovati globalno. Iscrpljuju se samo prirodni resursi.

ZELENI POSLOVI

U današnjem vremenu velike ekonomskе krize propadaju mnogi poslovi. Potrebno je održati korak sa razvijenim dijelom svijeta, povećati zapoštenje, smanjiti potrošnju i sve to na održiv i za planetu Zemlju najpovoljniji način. Budućnost je u inovacijama na svim poljima.

Koji poslovi će biti aktuelni za 10, 20 godina? Velika je mogućnost da ta zanimanja danas ne postoje.

Nakon niza godina tehnološkog napretka još uvijek čekamo „paperless“, tj. kancelarije bez papira. Tradicionalni poslovi, zapoštenja i karijere se ne mogu zaštитiti od izumiranja, ali se mogu pripremiti za budućnost transformišući se u druga zanimanja ili specijalizovati se za određeni tip tržišta.

I na domaćem tržištu uskoro će se pojaviti potreba za stručnjacima koji dobro razumiju pojmove kao što su održivi razvoj, čiste tehnologije, energetska efikasnost. Zeleni poslovi sve su manje izbor, a sve više stvarna potreba tržišta kao rezultat jedne rastuće grane ekonomije.

Ne postoji struka koja može „privatizovati“ zaštitu prirode ili životne sredine kao svoju disciplinu. Primjetno je da će u budućnosti izrazito nedostojati ljudi koji su sposobni pronaći i implementirati tehnička rješenja u praksi“, zato se savjetuje mladim ludima da se pripremaju za te poslove na tehničkim i tehnološkim fakultetima pa će im radno mjesto biti osigurano.

Nova kategorija poslova - „zeleni poslovi“ je sve traženija u svijetu

U nedostatku preciznije definicije šta su to „zeleni poslovi“ možemo reći da su to svi poslovi koji su u vezi sa očuvanjem životne sredine.

Realnost globalnog zagrijavanja zahtjeva prelazak na obnovljive izvore energije i korišćenje energetski efikasnih tehnologija.

ZELENA KARIJERA

Na Internetu već postoje specijalizovani sajtovi na kojima se oglašavaju „zeleni poslovi“. Neki od naziva radnih mesta na koje se može naići na tim sajтовима su: inženjer za energetsku efikasnost, solarni inženjer, tehničar za energiju vjetra / mehaničar, saradnik na izradi politika za održivo korišćenje biomase i energije, savjetnik za klime i energetska politiku, arhitekta za zelene zgrade i slično.

Razvoj zelenih poslova mogao bi da bude usporen jedino nedostatkom kvalifikovane radne snage, jer škole i univerziteti treba da unaprijede svoje programe vezano za ovu oblast.

Razvoj tehnologije nas je doveo do ekonomije znanja, a razvoj ljudske svijesti o potrebi zaštite životne sredine nas vodi do ekonomije koja je zasnovana na čistim energijama ili takozvanoj zelenoj ekonomiji. Za razliku od ekonomije znanja u kojoj se insistira na visoko kvalifikovanoj radnoj snazi, zelena ekonomija ostavlja dovoljno prostora i za one manje kvalifikovane. Koliko je ova tema interesantna pokazuje podatak da jedan od najpoštećenijih „zelenih“ sajtova ima 1,4 miliona pojedinačnih posjeta mjesečno.

ZELENA EKONOMIJA I MLADI

Zelena ekonomija prožima sve aspekte života mladih.

Utiče na:

- ✿ Obrazovanje - povećava se informisanost i obrazovni nivo mladih u kontekstu zelene ekonomije;
- ✿ Zapošljavanje - otvaraju se nova radna mjesta u različitim oblastima privrede. Na ovaj način stvara se fleksibilnije tržište rada koje pruža nova „zelena“ radna mjesta mlađim ljudima;
- ✿ Smanjenje siromaštva - obezbjeduje bolje uslove života čime se smanjuje procenat siromašnih slojeva stanovništva.

Mladi moraju graditi ekološku svijest koja predstavlja neophodnu osnovu daljeg, održivog i harmoničnog razvoja svakog pojedinca.

Zelena ekonomija nudi mlađim ljudima atraktivne i izazovne karijerne mogućnosti, jednako i za muškarce i za žene, kao i one koji se, iz bilo kojeg razloga, suočavaju sa rizikom od isključenja sa tržišta rada.

Nisu samo tržišta rada ta koja se mijenjaju velikom brzinom, već i društvo kao cjelina. Zelena ekonomija osnažuje mlađe ljude da se prilagode novim dešavanjima i da nauče upravljati promjenom.

ZELENA EKONOMIJA U SVIJETU I KOD NAS

- ✿ Do 2015. Kina će investirati 468 milijardi dolara u „ozelenjavanje“ ključnih ekonomskih sektora (duplo više nego za prethodnih pet godina). Kina danas ulaže oko 400 milijardi dolara u zelene tehnologije i polako postaje lider kada je u pitanju korištenje energije sunca i vjetra;
- ✿ Nacionalni strateški plan Barbadosa uvrstio je zelenu ekonomiju kao jedan od šest načonalnih prioriteta do 2025. godine;
- ✿ U Južnoafričkoj Republici je započet proces izrade Nacionalnog plana zelene ekonomije;
- ✿ Nacionalna strategija razvoja Indonezije kao jedan od ciljeva ima „zelenu Indoneziju“ do 2025.;
- ✿ Brazilska država São Paulo usvojila je plan za zelenu ekonomiju sa konkretnim ciljevima i indikatorima;
- ✿ U Njemačkoj, koja je bitan faktor kada su u pitanju čiste energije, otvoreno je oko 280 000 radnih mjeseta zahvaljujući trendu zelene ekonomije i korištenju održivih izvora energije;
- ✿ Poslovna zajednica svake države mora da stvori preduslove da zelena ekonomija kao sastavni dio šireg koncepta održivog razvoja postane jedan od odgovora na izazove sa kojima se suočava savremeno čovječanstvo.
- ✿ Procjene UN-a za sljedećih 20 godina su da će samo investicije u energiju premašiti 350 milijardi dolara, dok će 200 milijardi dolara biti uloženo u razvoj i „ozelenjavanje“ saobraćajnog sektora, a po 134 milijarde dolara u sektore građevinarstva i turizma. Više od 100 milijardi dolara je namije-

njeno planu za upravljanje otpadom i vodnim resursima, a 76 milijardi dolara za povećanje efikasnosti u industriji

- Zemlje regiona su u Budvi 8. aprila 2011. usvojile Budvansku deklaraciju o jačanju regionalne saradnje i koordinacije u promovisanju energije u kontekstu održivog razvoja i zelene ekonomije u Jugoistočnoj Evropi. Nije se stalo na tome pa je na konferenciji u Beogradu povodom održavanja četvrte godišnje regionalne konferencije „Zelena ekonomija - Zaštita životne sredine“ 1. marta 2013. godine usvojena „Deklaracija o zelenoj ekonomiji“ od strane svih zemalja regiona jugoistočne Evrope - Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, BJR Makedonije i Republike Srpske.

ZAKLJUČAK

Dosadašnji model razvoja se pokazao neefikasnim i neodrživim ne samo za čovjekovu okolinu, već i za ekonomiju i društvo i treba neodložno krenuti drugim putem, uz usaglašenu politiku svih aktera na planeti, u čijem će centru biti interesi čovječanstva i planeta Zemlja.

Sada smo na raskrsnici: da li ćemo zažmurniti na negativne uticaje na životnu sredinu ili možemo spasiti Planetu od nas samih?

Gradimo svoju budućnost!

Zajedno možemo stvoriti novu kulturu rješenja i postaviti temelje budućeg održivog svijeta.

BUDUĆNOST KAKVU SVI
ŽELIMO

Kako možemo da utičemo na racionalno
korišćenje prirodnih resursa?

Moramo svi zajedno djelovati!

Projekat finansira EU

FORS
MONTENEGRO
Fondacija za razvoj sjevera
Crne Gore

COOR
centar za okolišno
održivi razvoj

INICIJATIVA ZA ZELENU EKONOMIJU

FORS Montenegro - Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore od svog osnivanja sprovodi program na sjeveru Crne Gore. FORS Montenegro je organizacija koja aktivno saraduje sa lokalnim institucijama i građanima, regionalnim i međunarodnim organizacijama, kako bi zajednički realizovali projekte, čiji je cilj ubrzanje održivog razvoja sjevera Crne Gore i povećanje učešća građana u projektima.

FORS Montenegro realizuje projekt „Inicijativa za zelenu ekonomiju“, koji ima za cilj povećanje uključenosti organizacija civilnog društva u izradu i implementaciju lokalnih javnih politika i planova vezanih za zaštitu životne sredine kroz jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva da učestvuju u donošenju odluka i formulaciji javnih politika i promovisanje koncepta zelene ekonomije i njenog značaja za razvoj zajednica kroz inicijative civilnog društva.

Ovaj dvadesetomjesečni projekt se realizuje u sjevernom regionu Crne Gore i okuplje organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima. Projekt uključuje izgradnju njihovih kapaciteta kroz treninge na temu: Upravljanje projektnim ciklusom, Javno zastupanje i lobiranje, Učestvovanje u donošenju odluka i Praćenje javnih politika. Druga komponenta projekta je promocija koncepta zelene ekonomije kao mehanizma dostizanja održivog razvoja koja će biti realizovana kroz zajedničke aktivnosti uključenih organizacija civilnog društva. Poseban akcenat je stavljen na uključivanje mlađih, i njihovu edukaciju po pitanju zaštite životne sredine i održivog razvoja i njihovo učešće u donošenju odluka, a što se realizuje kroz treninge, predavanja i publikacije. Projekat se realizuje u partnerstvu sa Centrom za okolišno održivi razvoj - COOR iz Bosne i Hercegovine.

Za više informacija o projektu posjetite sajt
www.forsmontenegro.org

Sadržaj ove brošure isključiva je odgovornost Fondacije za razvoj sjevera Crne Gore - FORS Montenegro, i ni u kakšnu način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije.

